

NÂNG CAO NHẬN THỨC VỀ QUYỀN CON NGƯỜI CHO HỌC SINH, SINH VIÊN HIỆN NAY

NGUYỄN NGỌC OANH *

Tóm tắt: Cùng với những hoạt động ngoại giao mang tính quốc tế, việc giáo dục chính trị nói chung và giáo dục quyền con người nói riêng cho học sinh, sinh viên là một trong những nhiệm vụ quan trọng của quá trình giáo dục và đào tạo ở nước ta hiện nay. Học sinh, sinh viên cần nhận thức đúng đắn về quyền con người. Ngoài những vấn đề chung về quyền con người, học sinh, sinh viên cũng cần hiểu đúng mối quan hệ giữa quyền con người với quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí ở nước ta. Để nâng cao nhận thức cho học sinh, sinh viên về quyền con người, bài viết cho rằng, cần tăng cường giáo dục về quyền con người; phê phán những quan điểm sai trái về quyền con người; đổi mới hình thức giáo dục về quyền con người.

Từ khóa: Quyền con người; học sinh; sinh viên; giáo dục.

Ngày 5 tháng 2 năm 2014, Việt Nam đã chính thức bảo vệ hồ sơ nhân quyền trước Hội đồng Nhân quyền Liên Hợp Quốc tại Geneva, Thụy Sĩ, theo Cơ chế kiểm điểm định kỳ (UPR). Báo cáo quốc gia của Việt Nam theo UPR chu kỳ II đã nhấn mạnh những thành tựu mà Việt Nam đạt được trong việc tôn trọng, bảo vệ và thúc đẩy các quyền con người trên thực tế; nêu bật kết quả thực hiện những khuyến nghị đã chấp nhận tại Báo cáo UPR chu kỳ I, những thách thức, tồn tại và hướng ưu tiên của Chính phủ Việt Nam trong việc phát triển quyền con người⁽¹⁾. Thành tựu mà Việt Nam đạt được trong việc tôn trọng, bảo vệ và thúc đẩy các quyền con người là rất lớn. Nhưng một bộ phận người dân, trong đó có học sinh, sinh viên, chưa nhận thức rõ quyền con người là gì và những thành tựu về nhân quyền mà nước ta đã đạt được.

Giáo dục chính trị cho học sinh, sinh viên là một nội dung quan trọng trong giáo dục. Muốn trở thành con người tốt cho xã hội, góp phần vào mục tiêu chung xây dựng và bảo vệ Tổ quốc thì học sinh, sinh viên cần được trang bị một hệ thống lý luận chính trị đúng đắn, phù hợp. Một trong những nhóm kiến thức cần thiết là vấn đề về quyền con người. Để nâng cao nhận thức về quyền con người cho học sinh, sinh viên hiện nay, chúng ta cần quan tâm những việc sau đây:

Thứ nhất, tăng cường giáo dục về quyền con người cho học sinh, sinh viên. Kế thừa tinh hoa nhân loại về tư tưởng nhân quyền, Chủ nghĩa Mác - Lênin

(*) Tiến sĩ, Học viện Báo chí và Tuyên truyền.

(1) Báo *Thế giới và Việt Nam*, <http://www.tgvn.com.vn/Item/VN/news/2014/2/21609817BB0152B7/>

bằng thể giới quan duy vật và phương pháp biện chứng đã làm sáng tỏ nội dung, bản chất quyền con người. Quyền con người là một phạm trù lịch sử, không phải là một khái niệm thuần túy sinh ra từ ý muốn chủ quan của con người, mà là sản phẩm của lịch sử, gắn liền với những giai đoạn phát triển của lịch sử nhân loại. Chủ thể quyền con người phong phú hơn chủ thể quyền công dân. Chủ thể quyền con người bao gồm: cá nhân, tập thể, cộng đồng, dân tộc, quốc gia (cụ thể như: quyền trẻ em, quyền phụ nữ...); còn chủ thể quyền công dân chỉ là những người có quốc tịch và trong mối quan hệ giữa cá nhân với một nhà nước và trong một xã hội công dân. Quyền con người là vấn đề có nội dung bao hàm rộng và phức tạp. Quyền con người gắn với các chế độ chính trị khác nhau và do vậy nó cũng bị ảnh hưởng của những quan điểm chính trị khác nhau. Ở thể chế xã hội nào thì quyền con người cũng là một trong những quyền đầu tiên và cơ bản chi phối các quyền khác. Quyền con người là một phạm trù lịch sử, quyền con người ra đời, tồn tại và phát triển gắn với quá trình tiến hóa của lịch sử xã hội loài người, mỗi bước phát triển của xã hội loài người đều tất yếu gắn liền với sự phát triển tư tưởng quyền con người.

Trong bản Tuyên ngôn Độc lập đọc trước Quốc dân đồng bào ngày 2 tháng 9 năm 1945, khai sinh ra nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã mở đầu bằng những luận điểm về quyền con người như sau: “Tất cả mọi người đều sinh ra có quyền bình

đẳng. Tạo hóa cho họ những quyền không ai có thể xâm phạm được; trong những quyền ấy, có quyền được sống, quyền tự do và quyền mưu cầu hạnh phúc”⁽²⁾. Mọi người Việt Nam hiện nay đều có quyền con người. Nhưng không phải ai cũng hiểu rõ quyền đó của mình.

Học sinh, sinh viên là thế hệ trẻ bước vào đời với tuổi trẻ, có niềm khát khao hiểu biết và cống hiến. Cùng với việc trang bị cho họ những kiến thức, kỹ năng nghề nghiệp để phát triển sự nghiệp thì việc trang bị cho họ nhận thức chính trị nói chung và nhận thức về quyền con người nói riêng là một trong những mục tiêu quan trọng. Nó giống như sự định hướng nhận thức cho mọi hành động, giúp cho họ có được cách thức nhìn nhận cuộc sống và quyết định hành động đúng đắn. Học sinh, sinh viên sống có lý tưởng phải là những người có đủ nhận thức và định hướng hành động vì con người, vì sự nghiệp chung. Để giáo dục về quyền con người cho học sinh, sinh viên, trước hết cần nâng cao ý thức tự giác nhận thức về quyền con người cho từng cá nhân. Nhận thức đúng sẽ định hướng đúng cho mọi hành động của học sinh, sinh viên.

Việc giáo dục nhận thức cho học sinh, sinh viên về quyền con người là một trong những nội dung quan trọng của giáo dục chính trị. Học sinh, sinh viên cần phải được định hướng đúng đắn quyền con người và hệ thống pháp luật, quyền con người cá nhân và quyền

⁽²⁾ Công Thông tin Tư liệu về Chủ tịch Hồ Chí Minh, <http://thehehochiminh.wordpress.com/tp/>

của tập thể, quyền con người và bổn phận, trách nhiệm của mọi người đối với quốc gia và nhân loại.

Quyền con người đã được khẳng định trong Tuyên ngôn Độc lập, được Hiến pháp và pháp luật thừa nhận và tôn trọng, nó là mục đích cao cả trong sự nghiệp cách mạng giành tự do độc lập cho nhân dân Việt Nam. Vì vậy, mọi người Việt Nam, trong đó có học sinh, sinh viên, cần có nhận thức đúng đắn và sâu sắc về quyền đó. Trong nội dung giáo dục chính trị cho học sinh, sinh viên, cần tăng cường hơn nữa việc giáo dục về quyền con người.

Thứ hai, phê phán những quan điểm sai trái về quyền con người. Cùng với việc trang bị những nhận thức đúng đắn về quyền con người cần giúp cho học sinh, sinh viên nhận rõ những quan niệm sai trái về quyền con người. Quan điểm sai trái thứ nhất về quyền con người cần bị phê phán là nhân quyền tự nhiên. Quan điểm này cho rằng, con người sinh ra vốn dĩ đã có quyền; quyền này cao hơn cả nhà nước và pháp luật; đó là quyền tự nhiên, không cần sự thừa nhận của nhà nước và pháp luật. Quan điểm này một mặt thừa nhận vai trò của con người trong giới tự nhiên, coi con người là “chúa tể” của muôn loài, mặt khác thừa nhận trong xã hội có tình trạng áp bức bóc lột nặng nề thì cần khẳng định quyền làm người như là một quyền tự nhiên, chống mọi sự nô dịch, trả lại cho con người những giá trị đích thực. Mặt hạn chế của quan điểm này là tuyệt đối hóa mặt tự nhiên bẩm sinh của nhân quyền và biến nó trở thành những quyền trừu tượng, khó thực hiện trong thực tế.

Quan điểm sai trái thứ hai là tuyệt đối hóa quyền của cá nhân. Quan điểm này cho rằng, quyền chỉ là quyền cá nhân, quyền cá nhân đối lập với dân tộc và cộng đồng. Tiến trình phát triển của mỗi cá nhân luôn gắn kết với xã hội. Đề cao cá nhân đến mức đối lập với cộng đồng là hoàn toàn sai trái. Cá nhân phải được phát triển trong mối liên hệ với cộng đồng và thúc đẩy cộng đồng và ngược lại, cộng đồng sẽ tạo điều kiện cho các cá nhân phát triển. Khi cá nhân được hưởng thụ quyền thì đồng thời phải làm đầy đủ nghĩa vụ của mình đối với nhà nước và xã hội. Quan điểm sai trái thứ ba là tuyệt đối hóa quyền dân sự chính trị hoặc quyền kinh tế, xã hội, văn hóa. Đây là quan điểm mang tính phiến diện và không phản ánh đúng thực tế phát triển nhân quyền. Bởi vì con người là một thực thể thống nhất giữa nhu cầu về vật chất để tồn tại và tinh thần để vươn lên sáng tạo. Quyền con người là một chỉnh thể thống nhất của hai mặt này. Quan điểm sai trái thứ tư là những mưu toan lợi dụng “dân chủ” “nhân quyền” nhằm triển khai chiến lược “diễn biến hòa bình”. Các thế lực thù địch không ngừng chống phá nhà nước Việt Nam dưới chiêu bài bảo vệ nhân quyền. Nhân danh kẻ bảo vệ nhân quyền, chúng tập hợp lực lượng, hỗ trợ những kẻ xấu, kẻ bất mãn, kẻ cơ hội tiến hành các hoạt động phá hoại sự đoàn kết toàn dân, công kích và gây chia rẽ trong nhân dân. Chiến lược “diễn biến hòa bình” nhằm phá hoại trước hết về tư tưởng, gây mất niềm tin trong nhân dân đối với Đảng và Nhà nước Việt Nam. Các thế lực thù địch đặc biệt nhằm vào giới trẻ để gây

mất ổn định về chính trị. Trên thực tế, chúng thường lợi dụng cơ hội khi xảy ra một vài vụ việc, thiếu sót trong hoạt động của các cơ quan nhà nước để lấy đó làm có phát động, công kích gây chia rẽ trong toàn xã hội. Chúng thường coi những vụ việc nhỏ lẻ như là bản chất của chế độ và lấy cái xấu, cái cá biệt rồi lu loa như là cái phổ biến. Cách làm bóp méo bản chất các vụ việc này không thể lừa dối được những người hiểu biết, nhưng lại dễ “lập lòe đánh lận con đen” đối với những người nhẹ dạ cả tin, nhất là lực lượng trẻ, chưa có nhiều kiến thức và kinh nghiệm sống. Gần đây, chúng thường lợi dụng mạng xã hội để truyền bá những chiêu bài về nhân quyền và những tư tưởng này đã lôi kéo một bộ phận thanh thiếu niên, học sinh sinh viên. Lợi dụng chiêu bài “dân chủ, nhân quyền” là cách mà những kẻ muốn dùng “diễn biến hòa bình” để hòng tập hợp lực lượng chống đối chính quyền nhằm vào giới trẻ. Tuy nhiên, với đường lối nhất quán của Đảng Cộng sản Việt Nam là tất cả vì sự nghiệp giải phóng con người, vì quyền con người đích thực đã bác bỏ mọi âm mưu lợi dụng dân chủ nhân quyền và làm thất bại chiến lược “diễn biến hòa bình”.

Học sinh, sinh viên thường sử dụng các mạng xã hội để chia sẻ, trao đổi thông tin và bày tỏ những ý kiến, biểu đạt tư tưởng. Việc nhận thức rõ những quan điểm sai trái sẽ giúp họ có cách nhìn đúng đắn khi tiếp cận những tài liệu trái chiều với những mục đích xấu. Mạng xã hội hiện đang rất phát triển, tính đến cuối năm 2013, Việt Nam có 20 triệu người dùng Facebook, chiếm gần

một phần tư dân số và hơn 70% người dùng Internet. “Trong đó, 90% Facebooker thuộc độ tuổi từ 14 đến 35, phần lớn là những người trẻ và hiểu biết về công nghệ. Còn trên thế giới, mạng xã hội này đã có hơn 1,15 tỷ người dùng”⁽³⁾. Mạng internet đã tỏ ra chiếm ưu thế so với một vài loại hình truyền thông khác. Theo một nghiên cứu xã hội học về phương tiện truyền thông kiểu mới, hiện nay, tần suất truy cập internet và đến thư viện đọc tài liệu thường xuyên chiếm 26,4% số người được hỏi. “Có tới 40,2 % số sinh viên được hỏi thường truy cập internet hầu như hàng ngày”⁽⁴⁾. Điều này cho thấy, việc tiếp nhận thông tin hiện nay có nhiều sự khác biệt so với trước đây. Khi mà internet hầu như trở thành công cụ truyền thông thu hút giới trẻ hiện nay thì những luồng thông tin sai trái cũng dễ dàng đến với họ.

Trên diễn đàn, sự thật và dối trá, thực và ảo đôi khi lẫn lộn; điều đó khiến học sinh, sinh viên khó nhận thức được sự chân thực và khó quyết định trong việc định hướng tư tưởng hành động. Vì hiểu sai về quyền con người nói chung và quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí nói riêng nên nhiều học sinh, sinh viên tham gia mạng xã hội với tâm thế và cách hành xử vi phạm luật pháp; một số đã lôi kéo nhau tham gia hoặc hưởng ứng sự kêu gọi, xúi giục của nhóm người xấu, tham gia biểu tình hoặc những hoạt động mang tính chất chống chính quyền,

⁽³⁾ *Báo mới*, <http://www.baomoi.com/Facebook-da-co-doi-tac-uy-quyen-tai-Viet-Nam/76/13033630.epi>

⁽⁴⁾ *Báo Thế giới và Việt Nam*, <http://www.tgvn.com.vn/Item/VN/news/2014/2/21609817BB0152B7/>

vi phạm pháp luật. Đây chính là lúc các cơ sở giáo dục và đào tạo cần tăng cường nhận thức cho học sinh, sinh viên về quyền tự do cá nhân và tôn trọng pháp luật; chỉ cho họ thấy được những âm mưu lợi dụng “dân chủ”, “nhân quyền” để chống phá Đảng và Nhà nước. Mạng xã hội (hình thức truyền thông, tỏ rõ ưu thế và được coi là hình thức truyền thông hiện đại, thích ứng với đa số giới trẻ) cần phải được định hướng và quản lý.

Thứ ba, đổi mới hình thức giáo dục về quyền con người cho học sinh, sinh viên. Học sinh, sinh viên thường ở độ tuổi 16 - 22. Họ bước vào đời với vốn kiến thức và hiểu biết về nhiều mặt còn hạn chế, đặc biệt là những kiến thức về chính trị xã hội, trong đó có kiến thức về quyền con người. Nhiều học sinh, sinh viên khi được hỏi về quyền con người đều trả lời rất mơ hồ. Chính vì vậy mà nhiệm vụ đặt ra hiện nay là, cần đổi mới nội dung và hình thức giáo dục về quyền con người cho học sinh, sinh viên.

Để đào tạo cho đất nước những con người giỏi chuyên môn và vững vàng về nhận thức chính trị thì phương châm gắn giáo dục chuyên môn với giáo dục nhận thức chính trị là việc làm không thể thiếu. Trong xu thế mới, việc tiếp cận các phương tiện hiện đại trong đào tạo sẽ giúp học sinh, sinh viên nhanh chóng làm chủ các phương tiện truyền thông mới.

Cần tăng cường tổ chức các buổi nói chuyện chuyên đề về quyền con người và quyền tự do báo chí, tự do tư tưởng cho học sinh, sinh viên. Thông qua các hoạt động thực tế sẽ giúp họ có được môi trường rèn luyện để áp dụng những kiến thức đã học vào cuộc sống. Cần tạo

môi trường thuận lợi cho học sinh, sinh viên tham gia các diễn đàn để họ có thể bày tỏ ý kiến, bộc lộ tư tưởng về các vấn đề xã hội. Vấn đề quyền con người cũng từ đó được bộc lộ rõ nét hơn. Thông qua đó họ hiểu rõ hơn về quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, luật báo chí và hệ thống luật pháp của Việt Nam. Cần coi trọng hơn nữa việc sử dụng hệ thống mạng xã hội trong việc định hướng cho học sinh, sinh viên Việt Nam hiện nay cũng như trong thời gian tới.

Việc giáo dục quyền con người cho học sinh, sinh viên đã được nhiều cơ sở giáo dục quan tâm. Trong việc giáo dục quyền con người, Học viện Báo chí và Tuyên truyền có nhiều kinh nghiệm bổ ích. Ở đó, việc gắn giáo dục chuyên môn với giáo dục lý luận chính trị và nâng cao nhận thức về quyền con người đã mang lại kết quả tốt. Hiện nay, hàng năm Học viện tuyển sinh đào tạo 29 chuyên ngành bậc đại học, 12 chuyên ngành bậc cao học và 3 chuyên ngành nghiên cứu sinh với hàng vạn sinh viên. Học viện chú trọng việc giáo dục lý luận chính trị, trong đó có các nội dung về quyền con người, gắn kết chủ đề quyền con người với một số chủ đề lý luận chính trị hoặc lý luận báo chí khác. Sinh viên được tiếp cận các bộ môn lý luận chính trị ngay từ năm thứ nhất. Ngoài các môn học thuộc hệ lý luận chính trị theo quy định chung của Bộ Giáo dục và Đào tạo, sinh viên các chuyên ngành lý luận còn được học chuyên sâu. Do vậy, nhận thức về chính trị bước đầu đã được chú trọng. Từ việc học các môn chính trị, các em đã tổ chức và được tham gia các hoạt động chính trị, xã hội như văn

nghệ, hội thảo khoa học, diễn đàn, các câu lạc bộ... Từ đó, nhận thức chính trị của sinh viên gắn với thực tiễn và từng bước được nâng cao. Riêng đối với sinh viên báo chí, việc học các môn lý luận báo chí đã trang bị cho các em nhiều kiến thức về báo chí cách mạng, quan điểm báo chí vô sản và các quyền tự do báo chí; giúp các em tiếp cận với vấn đề nhân quyền và đặc biệt là các quyền về tự do báo chí, tự do tư tưởng một cách vững vàng hơn. Vấn đề quyền con người bộc lộ rõ nhất trong các hoạt động nghề nghiệp của phóng viên báo chí là quyền tự do tư tưởng, tự do biểu đạt, bày tỏ. Hầu hết sinh viên báo chí để biết và được trang bị kiến thức, kỹ năng sử dụng các hình thức truyền thông báo chí trong nghề nghiệp. Nhiệt huyết của tuổi trẻ cộng với nhận thức non trẻ dễ dẫn đến những sai lầm. Không thể trách các em nếu chúng ta không chủ động trang bị cho các em bên cạnh những kiến thức và kỹ năng nghề nghiệp là những nhận thức về lập trường tư tưởng và sự hiểu biết về quyền con người. Từ năm 2000, Học viện đã đưa vào giảng dạy môn học chuyên đề Báo chí và Quyền trẻ em cho sinh viên. Các giảng viên đã tiến hành biên soạn bộ giáo trình báo chí với trẻ em; giúp các nhà báo tương lai tiếp cận sâu vấn đề Quyền trẻ em và Quyền con người; biết cách bảo vệ Quyền trẻ em trong lĩnh vực truyền thông đại chúng, báo chí.

Tóm lại, giáo dục chính trị, tư tưởng nói chung và giáo dục quyền con người nói riêng cho học sinh, sinh viên là một trong những nhiệm vụ quan trọng trong hoạt động giáo dục và đào tạo ở các

trường đại học hiện nay. Ngoài việc đưa vào chương trình giảng dạy các môn lý luận chính trị, cần tăng cường tổ chức nhiều buổi nói chuyện chuyên đề, cần đưa vào chương trình ngoại khóa hoặc tổ chức các diễn đàn để tạo điều kiện cho học sinh, sinh viên được tiếp cận với chủ đề quyền con người nhiều hơn nữa. Ngoài việc trang bị kiến thức, kỹ năng nghề nghiệp thì cần chú trọng hơn nữa đến việc trang bị cho học sinh, sinh viên những kiến thức liên quan đến vấn đề quyền con người; cần chú trọng giáo dục quyền tự do ngôn luận. Nâng cao nhận thức cho học sinh, sinh viên về quyền con người chính là giúp họ định hướng đúng đắn trong nhận thức và hành động, giúp họ vững vàng trước các âm mưu “diễn biến hòa bình” của các thế lực thù địch nhằm vào giới trẻ hiện nay.

Tài liệu tham khảo

1. Báo *Thế giới và Việt Nam*, <http://www.tgvn.com.vn/Item/VN/news/2014/2/21609817BB0152B7/>
2. (2003), *Quyền con người ở Trung Quốc và Việt Nam, truyền thống, lý luận và thực tiễn*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Nguyễn Quý Thanh (2011), *Internet - sinh viên - lối sống, nghiên cứu xã hội học về phương tiện truyền thông kiểu mới*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội.
4. Cổng Thông tin Tư liệu về Chủ tịch Hồ Chí Minh, <http://thehehochiminh.wordpress.com/tp/>
5. Báo mới, <http://www.baomoi.com/Facebook-da-co-doi-tac-uy-quyen-tai-Viet-Nam/76/13033630.epi>
6. Học viện Báo chí và Tuyên truyền, <http://ajc.edu.vn/Tuyen-sinh-2014/Thong-tin-tuyen-sinh-Dai-hoc-chinh-quy-nam-2014/16031.ajc>
7. Khoa Quan hệ Quốc tế, Học viện Báo chí và Tuyên truyền, <http://giangduongtuoidiep.com.vn/>

